

Petőfi Sándor János Vitéz

- részlet -

1

Tüzesen süt le a nyári nap sugára
Az ég tetejéről a juhászbojtárra.
Főlsleges dolog sütnie oly nagyon,
A juhásznak úgysis nagy melege vagyon.

Szerelem tüze ég fiatal szívében,
Ugy legelteti a nyájt a faluvégen.
Faluvégen nyája mig szerte legelész,
Ó addig subáján a fűben heverész.

Tenger virág nyílik tarkán körülötte,
De ő a virágra szemét nem vetette;
Egy kőhajtásnyira foly tőle a patak,
Bámuló szemei odatapadtanak.

De nem ám a patak csillámló habjára,
Hanem a patakban egy szőke kislyányra,
A szőke kislyánnak karcsu termetére,
Szép hosszú hajára, gömbölyű keblére.

Kisleány szoknyája térdig föl van hajtva,
Mivelhogy ruhákat mos a fris patakba';
Kilátszik a vízből két szép térdecskéje
Kukoricza Jancsi gyönyörűségére.

Mert a pázsit fölött heverésző juhász
Kukoricza Jancsi, ki is lehetne más?
Ki pedig a vízben a ruhát tisztázza,
Iluska az, Jancsi szívének gyöngyháza.

"Szívemnek gyöngyháza, lelkem Iluskája!"
Kukoricza Jancsi így szólott hozzája:
"Pillants ide, hiszen ezen a világon
Csak te vagy énnekem minden multságom.

Vesd reám sugarát kőkényszemeidnek,
Gyere ki a vízből, hadd öleljelek meg;
Gyere ki a partra csak egy pillanatra,
Rácsókolom lelkem piros ajakadra!"

"Tudod, Jancsi szívem, örömetst kimennék,
Ha a mosással oly igen nem sietnék;
Sietek, mert másképp velem rosszul bánnak,
Mostoha gyermeke vagyok én anyámnak."

Ezeket mondotta szőke szép Iluska,
S a ruhákat egyre nagy serényen mosta.
De a juhászbojtár fölkel subájáról,
Közelebb megy hozzá, s csalogatva így szól:

"Gyere ki, galambom! gyere ki, gerlicém!
A csókot, ölelést mindjárt elvégzem én;
Aztán a mostohád sincs itt a közelben,
Ne hagyj, hogy szeretőd halálra epedjen."

Kicsalta a leányt édes beszédével,
Átfogta derekát mind a két kezével,
Megcsókolta száját nem egyszer sem
százszor,
Ki mindeneket tud: az tudja csak, hányszor.

2

Az idő aközben haladott sietve,
A patak habjain piroslott az este.
Dúlt-fúlt Iluskának gonosz mostohája;
Hol marad, hol lehet oly soká leánya?

A rosz vén mostoha ekképp gondolkodott;
Kövezték ezek a szók a gondolatot:
(S nem mondhatni, hogy jókedvvel ejtette ki.)
"Megnézem, mit csinál? ha henyél: jaj neki!"

Jaj neked Iluska, szegény árva kislyány!
Hátad mögött van már a dühös boszorkány;
Nagy szája megnyílik, tüdeje kitágul,
S ily módon riaszt föl szerelem álmából:

"Becstelen teremtés! gyalázatos pára!
Ilyet mersz te tenni világnak csúfjára?
Lopod a napot, és istentelenkedel...
Nézze meg az ember... hogy tüstént vigyen el -"

"Hanem most már elég, hallja-e kend,
anyjuk?
Fogja be a száját, vagy majd betapasztjuk.
Ugy merje kend Ilust egy szóval bántani,
Hogy kihullanak még meglevő fogai."

Reszkető kedvese védelmezésére
Ekkép fakadt ki a nyáj bátor őrzője;
Azután haragos szemmel fenyegetve
Az elmondottakhoz e szavakat tette:

"Ha nem akarja, hogy felgyujtsam a házát,
Meg ne illesse kend ezt a szegény árvát.
Úgyis töri magát, dolgozik eleget,
És mégsem kap száraz kenyéرنél egyebet.

Most eredj Iluskám. Megvan még a nyelved,
Hogy elpanaszold, ha rosziul bánik veled. -
S kend ne akadjon fönn azon, mit más
csinál,
Hisz kend sem volt jobb a deákné
vásznánál."

Kukoricza Jancsi fölkapta subáját,
S sebes lépésekkel ment keresni nyáját,
Nagy megszeppenéssel most vette csak
észre,
Hogy imitt-amott van egy-kettő belőle.

3

A nap akkor már a földet érintette,
Mikor Jancsi a nyájt félig összeszedte;
Nem tudja, hol lehet annak másik fele:
Tolvaj-e vagy farkas, ami elment vele?

Akárhová lett az, csakhogymár odavan;
Búsulás, keresés, minden haszontalan.
Most hát mihez fogjon? nekiszánva magát,
Hazafelé hajtja a megmaradt falkát.

"Majd lesz neked Jancsi... no hiszen lesz
neked!"
Szomorún kullogva gondolta ezeket,
"Gazduramnak ugyanis rossz a csillagzatja,
Hát még... de legyen meg isten akaratja."

Ezt gondolta, többet nem is gondolhatott;
Mert ekkor a nyájjal elérte a kaput.
Kapu előtt állt az indulatos gazda,
Szokás szerint a nyájt olvasni akarta.

"Sose olvassa biz azt kelmed, gazduram!
Mi tagadás benne? igen nagy híja van;
Szánom, bánom, de már nem tehetek róla,"
Kukoricza Jancsi e szavakat szólta.

Gazdája meg ezt a feleletet adta,
S megkapta bajsját, és egyet pödrött rajta:
"Ne bolondozz Jancsi, a tréfát nem értem;
Amíg jól van dolgod, föl ne gerjeszd
mérget."

Kisült, hogy korántsem tréfaság a beszéd,
Jancsi gazdájának majd elvette esztét;
Jancsi gazdája bög, mint aki megbószult:
"Vasvillát, vasvillát!... hadd szúrjam
keresztül!

Jaj, a zshivány! jaj, az akasztani való!
Hogy ássa ki mind a két szemét a holló!...
Ezért tartottalak? ezért etettek?
Sohase kerüld ki a hóhérkötelet.

Elpusztulj előlem, többé ne lássalak!"
Jancsi gazdájából így dőltek a szavak;
Fölkapott hirtelen egy petrencés rudat,
A petrencés rúddal Jancsi után szaladt.

Kukoricza Jancsi elfutott előle,
De koránsem azért, mintha talán félne,
Markos gyerek volt ő, husz legényen kitett,
Noha nem érte meg még husszor a telet.

Csak azért futott, mert világosan látta,
Hogy méltán haragszik oly nagyon gazdája;
S ha ütlegre kerül a dolog, azt verje,
Ki félig apja volt, ki őt fölnevelte?

Futott, míg a szuszából gazdája kifogyott;
Azután ballagott, megállt, meg ballagott
Jobbra is, balra is; s mindevvel mit akar?
Nem tudta, mert nagy volt fejében a zavar.

4

Mikorra a patak vize tükörré lett,
Melybe ezer csillag ragyogása nézett:
Jancsi Iluskáék kertje alatt vala;
Maga sem tudta, hogy mikép jutott oda.

Megállt, elővette kedves furulyáját,
Kezdte rajta fújni legbúsabb nótáját;
A harmat, mely ekkor ellepett fűt, bokort,
Tán a szánakozó csillagok könnye volt.

Iluska már aludt. A pitvar eleje
Volt nyár idejében rendes fekvőhelye.
Fekvőhelyéről a jól ismert nótára
Fölkelt, lesietett Jancsi látására.

Jancsinak látása nem esett kedvére,
Mert megijedt tőle, s ily szót csalt nyelvére:
"Jancsi lelkem, mi lelt? mért vagy oly
halovány,
Mint az elfogyó hold bús őszi éjszakán?"

"Hej, Iluskám! hogyan volnék én halovány,
Mikor szép orcádat utószor látom tán..."
"Jancsikám, látásod úgyis megrémített:
Hagyd el az istenért az ilyen beszédet!"

"Utószor látlak én, szívem szép tavaszal!
Utószor szólt itten furulyám panasza;
Utószor ölellek, utószor csókollak,
Örökre elmegyek, örökre itt hagylak!"

Most a boldogtalan mindent elbeszélé,
Ráborúlt zokogó kedvese keblére,
Ráborúlt, ölelte, de képpel elfordult:
Ne lássa a leány, hogy könnye kicsordult.

"Most hát, szép Iluskám! Most hát, édes
rózsám!
Az isten áldjon meg, gondolj néha reám.
Ha látsz száraz kórót szélvészről kergetve,
Bujdosó szeretőd jusson majd eszedbe."

"Most hát, Jancsi lelkem, eredj, ha menned
kell!
A jóisten legyen minden lépéseddel.

Ha látsz tört virágot útközepre vetve,
Hervadó szeretőd jusson majd eszedbe."

Elváltak egymástól, mint ágtól a levél;
Mindkettejük szive lett puszta, hideg tél.
Könnyeit Iluska hullatta nagy számmal,
Jancsi letörölte inge bő ujjával.

Indult; nem nézte egy szemmel sem, hol az
ut?
Neki úgyis mindegy volt, akárhova jut.
Fütyörésztek pásztorgyermek mellette,
Kolompolt a gulya... ő észre sem vette.

A falu messzire volt már háta megett,
Nem látta lobogni a pászortüzeket;
Mikor utójára megállt s visszanézett,
A torony bámult rá, mint sötét kísértet.

Ha ekkor mellette lett volna valaki,
Hallotta volna őt nagyot sóhajtani;
A levegőget daruk hasították,
Magasan röptültek, azok sem hallották.

Ballagott, ballagott a halk éjszakában,
Csak nehéz subája suhogott nyakában;
Ő ugyan subáját gondolta nehéznek,
Pedig a szive volt oly nehéz szegénynek.

5

Mikor a nap fölkelt, s a holdat elküldte,
A puszta, mint tenger, feküdt körülötte;
A nap fölkeltétől a nap enyészéig
Egyenes rónaság nyújtózkodott végig.

Nem volt virág, nem volt fa, nem volt bokor
ott,
A harmat apró gyér füveken csillogott;
Oldalvást a napnak első sugarára
Fölpíroslott egy tó; környékezte káka.

A tónak szélénél a káka közepett
Egy hosszú nyakú gém eledelt keresett,
És a tó közepén gyors halászmadarak
Hosszú szárnyaikkal le s föl szállongtanak.

Jancsi csak ballagott sötét árnyékával
S elméjének sötét gondolkodásával;
Az egész pusztában széjjel sütött a nap,
De az ő szívében éjek éje maradt.

Mikor a nap elért az ég tetejére,
Eszébe jutott, hogy falatozni kéne,
Tennap ilyen tájban evett utójára,
Meg alig is bírta már lankadó lába.

Letelepült, elővette tarisznyáját,
Megette maradék kevés szalonnáját.
Nézte őt a kék ég, a fényes nap... alább
Ragyogó szemével a tündér délibáb.

A kis ebéd neki jóízűen esett,
Megszomjazott rá, a tóhoz közeledett,
Kalapjának belemártá karimáját,
Ekkép enyhítette égő szomjuságát.

A tónak partjáról nem távozott messze:
Az álom szemének pilláját ellepte;
Vakondokturásra bocsátotta fejét,
Hogy visszanyerhesse elfogyott erejét.

Az álom őt odavitte, ahonnan jött,
Iluskája pihent hű karjai között,
Mikor a kisleányt csókolni akarta,
Hatalmas mennydörgés álmát elzavarta.

Szétnézett a puszta hosszában, széltében;
Nagy égiháború volt keletkezőben.
Oly hamar támadott az égiháború,
Mily hamar Jancsinak sorsa lett szomorú.

A világ sötétbe öltözködött vala,
Szörnyen zengett az ég, hullt az istennyila;
Végtére megnyílt a felhők csatornája,
S a tó vize sűrű buborékot hánya.

Jó hosszú botjára Jancsi támaszkodott,
Lekonyította a karimás kalapot,
Nagyszőrű subáját meg kifordította,
Úgy tekintett bele a vad zivatarba.

De a vihar ami hamar keletkezett,
Oly hamar is hagyta el megint az eget.
Megindult a felhő könnyű szélnek szárnyán,
Ragyogott keleten a tarka szivárvány.

Subájáról Jancsi lerázta a vizet,
Miután lerázta, újra utnak eredt.
Mikor a nap leszállt pihenni ágyába,
Kukoricza Jancsit még vitte két lába.

Vitte őt két lába erdő közepébe,
Sűrű zöld erdőnek sötét közepébe;
Ott őt köszöntötte holló károgása,
Mely épen egy esett vadnak szemét ásta.

Sem erdő, sem holló őt nem háborgatván,
Kukoricza Jancsi ment a maga útján;
Erdő közepében sötét ösvényére
Leküldte világát a hold sárga fénye.

6

Az idő járása éjfél lehetett már,
Mikor szemébe tünt egy pislogó sugár.
Amint közelebb ért, látta, hogy ez a fény
Ablakból világít az erdő legmélyén.

Jancsi e látványra ekkép okoskodék:
"Ez a világ aligha csárdában nem ég;
Bizonyára úgy lesz - hál' a jóistennek!
Bemegyek az éjre, benne megpihenek."

Csalatkozott Jancsi, mert az nem volt csárda,
Hanem volt tizenkét zsványok tanyája.
Nem állott üresen a ház, a zsványok
Mind a tizenketten odabenn valának.

Éjszaka, zsványok, csákányok, pisztolyok...
Ha jól megfontoljuk, ez nem tréfadolog;
De az én Jancsimnak helyén állt a szíve,
Azért is közjünk nagy bátran belépe.

"Adjon az úristen szerencsés jó estét!"
Mondott nekik Jancsi ilyen megköszöntést:
Erre a zsványok fegyverhez kapának,
Jancsinak rohantak, s szólt a kapitányok:

Adj, Király, Katonát!
CSOPORTOS IFJÚSÁGI VETÉLKEDŐ
Pélefi Sándor

SZERVEZI A
MAGYAR IFJÚSÁGI TANÁCS

"Szerencsétlenségnek embere, ki vagy te?
Hogy lábadat mered tenni e küszöbre.
Vannak-e szüleid? van-e feleséged?
Akármid van, nem fog többé látni téged."

Jancsinak sem szíve nem vert sebesebben
E szókra, sem nem lett haloványabb
színben;
A zsványkapitány fenyegetésire
Meg nem ijedt hangon ily módon felele:

"Akinek életét van miért félni,
Ha e tájt kerüli, nagyon bölcsen teszi.
Nekem nem kedves az élet, hát közéték,
Bárkik vagytok, egész bátorsággal lépek.

Azért, ha úgy tetszik, hagyjatok életben,
Hagyjatok ez éjjel itten megpihennem;
Ha nem akarjátok ezt: üssetek agyon,
Hitvány életemet védeni nem fogom."

Ezt mondta, nyugodtan a jövődöt várva,
A tizenkét zsvány csodálkozására.
A kapitány ilyen szókat váltott véle:
"Égyet mondok, öcsém, kettő lesz belőle;

Te derék legény vagy, azt a bátor szented!
Téged az isten is zsványnak teremtett.
Éltedet megveded, a halált nem féled...
Te kellesz minékünk... kezet csapunk véled!

Rablás, fosztogatás, ölés nekünk tréfa,
E derék tréfának díja gazdag préda.
Ez a hordó ezüst, ez meg arany, látod?...
Nos hát elfogadod a cimboraságot?"

Furcsa dolgok jártak Jancsi elméjében,
S tettetett jókedvvel szólt illetéknépen:
"Cimborátok vagytok, itt a kezem rája!
Rút életemnek ez a legszebb órája."

"No, hogy még szebb legyen," felelt a kapitány,
"Lássunk, embereim, az áldomás után;
Papok pincéjéből van jó borunk elég,
Nézzük meg a kancsók mélységes fenekét!"

S a kancsók mélységes fenekére néztek,
S lett eltemetése fejükben az észnek;
Maga volt csak Jancsi, ki mértéket tartott,
Kínálgatták, de ő aprókat kortyantott.

Álmod hozott a bor latrok pillájára...
Jancsinak sem kellett több, ő csak ezt várta.
Mikor a zsványok jobbra, balra dőltek,
Jancsi a beszédet ilyformán kezdé meg:

"Jó éjszakát!... nem kelt föl titeket sem más,
Majd csak az itéletnapitrombitálás!
Élete gyertyáját soknak eloltátok,
Küldök én örökös éjszakát reátok.

Most a kincses kádhoz! Megtöltöm
tarisznyám,
Hazaviszem neked, szerelmes Iluskám!
Cudar mostohádnak nem lesz többé rabja,
Feleségül veszlek... isten is akarja.

Házat építettetek a falu közepén,
Ékes menyecskének odavezetlek én;
Ottan éldegélünk mi ketten boldogan,
Mint Ádám és Éva a paradicsomban...

Istenem teremtem! mit beszélek én itt?
Zsványoknak vigyem el átkozott pénzt?
Tán minden darabhoz vérfoltok ragadtak.
S én ilyen kincsekkel legyek boldog, gazdag?

Hozzajok sem nyúlok... azt én nem tehetem,
Nincs elromolva a lelkiismeretem. -
Édes szép Iluskám, csak viseld terhedet,
Bízd a jóistenre árva életedet!"

Mikor elvégezte Jancsi a beszédet,
Az égő gyertyával a házból kilépett,
Meggyujtá földelét mind a négy szögleten,
Elharapózott a mérges láng sebesen.

Egy láng lett a földél szempillantás alatt,
A láng piros nyelve az ég felé szaladt,
Feketévé vált a tisztakék égi bolt,
Elhaloványodott a teljes fényű hold.

A szokatlan világ amint elterjedett,
Fölriasztotta a baglyot, bőreget;
Kiterjesztett szárnyak sebes susogása
A falombozatok nyugalmát fölrazta.

A föltámadó nap legelső sugára
Lesütött a háznak füstölgő romjára,
Pusztult ablakán át benézett a házba,
Ott a haramjárnak csontvázait látta.

7

Jancsi már hetedhét országon túl jára,
Nem is igen gondolt a zsványtanyára;
Egyszerre valami csillámlott előtte,
Hát sugarát a nap fegyverekre lőtte.

Katonák jövének, gyönyörű huszárok,
A nap fénye ezek fegyverén csillámlott;
Alattok a lovak tomboltak, prüsszögtek,
Kényesen rázták szép sörényes fejüket.

Mikor őket Jancsi közeledni látta,
Alig fért meg szíve a bal oldalába'
Mert így gondolkodott: "Ha befogadnának,
Be örömmest mennék én is katonának!"

Amint a katonák közelébe értek,
Ily szavát hallotta Jancsi a vezérnek:
"Vigyázz, földi! bizony rálépsz a fejedre...
Mi ördögért vagy úgy a búnak eredve?"

Jancsi pedig szólott fohászkodva nagyot:
"Én a kerek világ bujdosója vagyok;
Ha kegyelmetekkel egy sorba lehetnék,
A ragyogó nappal farkasszemet néznék."

Szólta megint a vezér: "Jól meggondold,
földi!
Nem mulatni megyünk, megyünk öldökölni.
Rárontott a török a francia népre;
Franciáknak megyünk mi segedelmére."

"Hát hisz akkor én meg még jobban
szeretném,
Ha magamat lóra, nyeregbe vethetném;

Mert ha én nem ölök, engem öl meg a bú -
Nagyon kívánt dolog nekem a háború.

Igaz, hogy eddig csak szamarat ismértem,
Mivelhogy juhászság volt a mesterségem.
De magyar vagyok, s a magyar lóra termett,
Magyarnak teremt az isten lovat, nyeretg."

Sokat mondott Jancsi megeredt nyelvével,
De még többet mondott sugárzó szemével;
Nagyon természetes hát, hogy a vezérnek
Megtetszett, és be is vette közlegénynek.

Cifra beszéd kéne azt elősorolni,
A vörös nadrágban mit érezett Jancsi,
Mit érezett, mikor a mentét fölkapta,
S villogó kardját a napnak megmutatta.

Csillagokat rúgott szilaj paripája,
Mikor Jancsi magát fölvetette rája,
De ő keményen ült rajta, mint a cövek,
A földindulás sem rázhatta volna meg.

Bámulói lettek katonapajtási,
Nem győzték szépségét, erejét csodálni,
És amerre mentek, s beszállásozának,
Induláskor gyakran sírtak a leányok.

Lyányokra nézve ami Jancsit illeti,
Egyetlenegy leány sem tetszett őneki,
Az igaz, hogy noha sok földet bejára,
Sehol sem akadt ő Iluska párjára.

8

Nos hát ment a sereg, csak ment, csak
mendegélt,
Tatárországban már elérte közepét;
De itten reája nagy veszedelem várt:
Látott érkezni sok kutyafejű tatárt.

Kutyafejű tatár népek fejedelme
A magyar sereget ekkép idvezelte:
"Hogy miképp mertek ti szembeszállni
vélünk?
Tudjátok-e, hogy mi emberhússal élünk?"

Nagy volt ijedtsége szegény magyaroknak,
Mínt hogy a tatárok ezerannyin voltak;
Jó, hogy akkor azon a vidéken jára
Szerecsenországnak jószívű királya.

Ez a magyaroknak mindjárt pártját fogta,
Mert Magyarországot egyszer beutazta,
S ekkor Magyarország jámbor lelkű népe
Igen becsületos módon bánt ővéle.

El sem feledte ezt a szerecsen király:
Azért a magyarok védelmére kiáll,
S a tatár császárral, kivel jóbarát volt,
Kiengesztelésül ily szavakat váltott:

"Kedves jóbarátom, ne bántsd e sereget,
Legkisebbet sem fog ez ártani neked,
Igen jól ismerem én a magyar népet,
Kedvemért bocsásd át országodon őket."

"A kedvedért, pajtás, hát csak már
megteszem."
Szólt kibékülve a tatár fejedelem,
De még meg is írta az úti levelet,
Hogy senki se bántsa a magyar sereget.

Az igaz, hogy nem is lett semmi bántása,
De mégis örült, hogy elért a határra,
Hogyne örült volna? ez a szegény vidék
Egyebet se' terem: medvehúst meg fűgét.

9

Tatárország hegyes-völgyes tartománya
Messziről nézett a seregnak utána,
Mert jól bent vala már nagy
Taljánországban,
Rozmárfafa-erdők sötét árnyékában.

Itt semmi különös nem történt népünkkel,
Csakhogy küszködni kellett a hideggel,
Mert Taljánországban örökös tél vagyón;
Mentek katonáink csupa havon, fagyón.

No de a magyarság erős természete,
Bármi nagy hideg volt, megbirkózott vele;
Aztán meg, ha fáztak, hát kapták magokat,
Leszálltak s hátokra vették a lovakat.

10

Ekképen jutottak át Lengyelországba,
Lengyelek földéről pedig Indiába;
Franciaország és India határos,
De köztök az út nem nagyon mulatságos.

India közepén még csak dombok vannak,
De aztán a dombok mindig magasabbak,
S mikor a két ország határát elérik,
Már akkor a hegyek fölnyúlnak az égig.

Tudni való, hogy itt a sereg izzadott,
Le is hányt magáról dolmányt, nyakravalót...
Hogyne az istenért? a nap fejként felett
Valami egy óra-járásra lehetett.

Enni nem ettek mást, mint levegőget;
Ez olyan sűrű ott, hogy harapni lehet.
Hanem még italhoz is furcsán jutottak:
Ha szomjaztak, vizet felhőből facsartak.

Elérték végtére tetejét a hegynek;
Itt már oly meleg volt, hogy csak éjjel mentek.
Lassacskán mehettek; nagy akadály volt ott:
Hát a csillagokban a ló meg-megbotlott.

Amint ballagtak a csillagok közepett,
Kukoricza Jancsi ekképp elmélkedett:
"Azt mondják, ahányszor egy csillag leszalad,
A földön egy ember élete megszakad.

Ezer a szerencséd, te gonosz mostoha,
Hogy nem tudom, melyik kinek a csillaga;
Nem kínzanád tovább az én galambomat -
Mert lehajítanám mostan csillagodat."

Eztán nem sokára lejtősen haladtak,
Alacsonyodtak már a hegyek alattok,
A szörnyű forráság szinte szűnni kezdett,
Mentül beljebb érték a francia földet.

11

A franciák földje gyönyörű tartomány,
Egész paradicsom, egész kis Kánaán,
Azért is vásott rá a törökök foga,
Pusztító szándékkal azért törtek oda.

Mikor a magyarság beért az országba,
A törökök ott már raboltak javába';
Kirabolták a sok gazdag templom kincsét,
És üresen hagytak minden borospincét.

Látni lehetett sok égő város lángját,
Kivel szemközt jöttek, azt kardjokra
hányták,
Magát a királyt is kiűzték várából,
S megfosztották kedves egyetlen lányától.

Így találta népünk a francia királyt,
Széles országában föl s le bujdosva járt;
Amint őt meglátták a magyar huszárok,
Sorsán szánakozó könnyet hullatának.

A bujdosó király ily szókat hallatott:
"Ugye, barátim, hogy keserves állapot?
Kincsem vetélkedett Dárius kincsével,
S most küszködnöm kell a legnagyobb
ínséggel."

A vezér azt monda vigasztalására:
"Ne busúlj, franciák fölséges királya!
Megtáncoltatjuk mi ezt a gonosz népet,
Ki ily méltatlanul mert bánni tevéled.

Ez éjjelen által kipihenjük magunk,
Mert hosszú volt az út, kissé elfáradtunk.
De holnap azután, mihelyt fölkel a nap,
Visszafoglaljuk mi vesztett országodat."

"Hát szegény leányom, hát édes leányom?"
Jajdult föl a király, "őtet hol találom?
Elrabolta tőlem törökök vezére...
Aki visszahozza, számolhat kezére."

Nagy buzdítás volt ez a magyar seregnek;
Minden ember szívét reménység szállta meg.
Ez volt mindenkinek fejében föltéve:
"Vagy visszakerítem, vagy meghalok érte."

Kukoricza Jancsi tán egymaga volt csak
Meg nem hallója az elmondott dolognak;
Jancsinak az esze más egyeben jára:
Visszaemlékezett szép Iluskájára.

12

Másnap reggel a nap szokás szerint fölkel,
De nem lát és nem hall olyat minden reggel,
Mint amelyet hallott, mint amelyet látott
Mindjárt, mihelyest a föld szélére hágott.

Megszólalt a sereg harsány trombitája,
Minden legény talpon termett szózatára;
Jól kiköszörülték acélszabályáikat,
Azután nyergelték gyorsan a lovakat.

A király erőnek erejével rajt volt,
Hogy ő is elmegy, s a többiekkel harcol;
Hanem a huszárok bölcs eszű vezére
A királyhoz ilyen tanácsot intézte:

"Nem, kegyelmes király! csak maradj te
hátra,
A te karjaid már gyöngék a csatára;
Tudom, meghagyta az idő bátorságod,
De mi haszna? hogyha erőd vele szállott.

Bízd az isten után mireánk ügyedet;
Fogadást teszünk, hogy mire a nap lemegy,
Országodból tova űzzük ellenséged,
S elfoglalhatd újra a királyi széket."

Erre a magyarság lóra kerekedett,
S keresni indult a rabló törököket;
Nem soká kereste, mindjárt rájok akadt,
És egy követ által izent nekik hadat.

Adj, Király, Katonát!
CSOPORTOS IFJUSÁGI VETÉLKEDŐ
Pélefi Sándor

SZERVEZI A
MAGYAR IFJUSÁGI TANÁCS

Visszajött a követ, harsog a trombita,
Rémséges zugással kezdődik a csata;
Acélok csengése, torkok kurjantása
Volt a magyaroknál harci jel adása.

A sarkantyút vágta lovak oldalába,
Dobogott a földön lovak patkós lába,
Vagy talán a földnek dobbant meg a szíve,
E vést jövendőző zajra megijedve.

Törökök vezére hétlófarkú basa,
Ötakós hordónak elég volna hasa;
A sok boritaltól piroslik az orra,
Azt hinné az ember, hogy érett uborka.

A török csapatnak nagy hasú vezére
Rendbe szedte népét a harcnak jelére;
A rendbe szedett nép ugyancsak megállott,
Amint megrohanták a magyar huszárok.

De nem volt gyerekség ez a megrohanás,
Lett is nemsokára szörnyű rendzavarás;
Izzadott a török véres verítéket,
Tőle a zöld mező vörös tengerré lett.

Hej csinálom-adta! meleg egy nap volt ez,
Heggyé emelkedett már a török holttest.
De a basa még él mennykő nagy hasával,
S Kukoricza Jancsit célozza vasával.

Kukoricza Jancsi nem veszi tréfának;
S ily szóval megy neki a török basának:
"Atyafi! te úgyis sok vagy egy legénynek;
Megállj, én majd kettőt csinállok belőled."

S akként cselekedett, amint megfogadta,
Szegény török basát kettéhasította,
Jobbra-balra hullott izzadó lováról,
Igy múlt ki őkelme ebből a világból.

Mikor ezt látta a gyáva török sereg,
Uccu! hátat fordít és futásnak ered,
Futott, futott s talán mostanság is futna,
Hogyha a huszárok el nem érték volna.

De bezzeg elérték, le is kaszabolták;
Hullottak a fejek előttök, mint a mák.
Egyetlenegy nyargal még lóhalálába',
Ennek Kukoricza Jancsi ment nyomába.

Hát a török basa fia vágatott ott,
Ölében valami fehérféle látszott.
A fehérség volt a francia királylány;
Nem tudott magáról semmit, elájulván.

Soká nyargalt Jancsi, amíg utolérte,
"Megállj, a hitedet!" kiáltott feléje,
"Állj meg, vagy testeden mindjárt nyitok kaput,
Melyen által hitvány lelked pokolba fut."

De a basa fia meg nem állott volna,
Ha a ló alatta össze nem omolna.
Összeomlott, ki is fújta ott páráját,
Basa fia ilyen szóra nyitá száját:

"Kegyelem, kegyelem, nemes lelkű vitéz!
Ha semmi másra nem: ifjuságomra nézz;
Ifjú vagyok még, az életet szeretem...
Vedd el mindenemet, csak hagyd meg
életem!"

"Tartsd meg mindenedet, gyáva élhetetlen!
Kezem által halni vagy te érdemetlen.
Hordd el magad innen, vidd hírül hazádnak,
Haramja fiai hogy és mikép jártak."

Leszállott lováról, királylányhoz lépe,
És beletekintett gyönyörű szemébe,
Melyet a királylány épen most nyit ki,
Mialatt ily szókat mondanak ajaki:

"Kedves szabadítóm! nem kérdezem, ki vagy?
Csak annyit mondok, hogy hálám irántad nagy.
Háladatosságból én mindent megteszek,
Hogyha kedved tartja, feleséged leszek."

Jancsi ereiben nem folyt víz vér helyett,
Szívében hatalmas tusa keletkezett;
De lecsillapítá szíve nagy tusáját,
Emlékezetébe hozván Iluskáját.

Nyájasdagon így szólt a szép királylányhoz:
"Menjünk, rózsám, elébb az édesatyádhoz.
Ott majd közelebről vizsgáljuk a dolgot."
S ló előtt a lánnyal lassacskán ballagott.

13

Kukoricza Jancsi meg a királyleány
Csatahelyre értek a nap alkonyatán.
A leáldozó nap utósó sugára
Vörös szemmel nézett a siralmas tájra.

Nem látott egyebet, csak a véres halált,
S hollósereget, mely a halottakra szállt;
Nemigen telt benne nagy gyönyörűsége,
Le is ereszkedett tenger mélységébe.

A csatahely mellett volt egy jókora tó,
Tiszta szőke vizet magába foglaló.
De piros volt az most, mert a magyar sereg
Török vértől magát vízében mosta meg.

Miután megmosdott az egész legénység,
A francia királyt várába kísérték;
A csatamezőtől az nem messzire állt...
Idekísérték hát a francia királyt.

Alighogy bevonult a várba a sereg,
Kukoricza Jancsi szinte megérkezett.
Olyan volt mellette az ékes királylány,
Mint felhő mellett a tündöklő szivárvány.

Hogy az öreg király leányát meglátta,
Reszkető örömmel borult a nyakába,
S csak azután mondta a következőket,
Mikor a lány ajkán tőle sok csók égett:

"Most már öröömnek nincsen semmi híja;
Szaladjon valaki, s a szakácsot híja,
Készítsen, ami jó, mindent vacsorára,
Az én győzedelmes vitézim számára."

"Király uram! nem kell híni a szakácsot,"
A király mellett egy hang ekkép rikácsolt,
"Elkészítettem már mindent hamarjában,
Föl is van tálalva a szomszéd szobában."

A szakács szavai kedvesen hangzottak
Füleiben a jó magyar huszároknak;
Nemigen sokáig hívták magokat,
Körülülték a megterhelt asztalokat.

Amily kegyetlenül bántak a törökkel,
Csak úgy bántak ők most a jó ételekkel;
Nem is csoda biz az, mert megéhezőnek
A nagy öldöklésben a derék vitézek.

Járta már a kancsó isten igazába',
Ekkor a királynak ily szó jött szájába:
"Figyelmezzetek rám, ti nemes vitézek,
Mert nagy fontosságu, amit majd beszélek."

S a magyar huszárok mind figyelmezőnek,
Fölfogni értelmét király beszédének,
Aki egyet ivott, azután köhhentett,
S végre ily szavakkal törte meg a csendet:

"Mindenekelőtt is mondd meg a nevedet,
Bátor vitéz, aki lányom megmentetted."
"Kukoricza Jancsi becsületes nevem:
Egy kicsit parasztos, de én nem
szégyenlem."

Kukoricza Jancsi ekképen felele,
Azután a király ily szót váltott vele:
"Én a te nevedet másnak kerestem,
Mától fogva neved János vitéz legyen.

Derék János vitéz halld most beszédemet:
Mínthogy megmentetted kedves
gyermekemet,
Vedd el feleségül, legyen ő a tied,
És vele foglald el királyi székeket.

A királyi széken én sokáig ültem,
Rajta megvénültem, rajta megőszültem.
Nehezek nekem már a királyi gondok,
Annakokáért én azokról lemondok.

Homlokodra teszem a fényes koronát,
Fényes koronámért nem is kívánok mást,
Csak hogy e várban egy szobát rendelj
nékem,
Melyben hátralevő napjaimat éljem."

A király szavai ím ezek valának,
Nagy csodálkozással hallák a huszárok.
János vitéz pedig e szíves beszédet
Alázatos hangon ekkép köszöné meg:

"Köszönöm szépen a kelmed jó"karatját,
Amely reám nézve nem érdemlett jószág;
Egyszersmind azt is ki kell nyilatkoztatnom,
Hogy én e jószágot el nem fogadhatom.

Hosszú históriát kéne elbeszélnem,
Miért e jószággal lehetetlen élnem;
De attól tartok, hogy megunnák kelmetek;
S én másnak terhére lenni nem szeretek."

"De csak beszélj, fiam, meghallgatjuk biz
azt;
Hiábavalóság, ami téged aggaszt."
Igy biztatta őt a jó francia király,
S János vitéz beszélt, amint itt írva áll:

14

"Hogy is kezdjem csak hát?... Mindennek
előtte
Hogyan tettem szert a Kukoricza névre?
Kukorica között találtak engemet,
Ugy ruházták rám a Kukoricza nevet.

Egy gazdaember jólelkü felesége
- Amint ő nekem ezt sokszor elmesélte -
Egyszer kinézett a kukoricaföldre,
S ott egy barázdában lelt engem heverve.

Szörnyen sikítottam, sorsomat megszánta,
Nem hagyott a földön, felvett a karjára,
És hazafelé ezt gondolta mentiben:
"Fölnevelem szegényt, hisz ugy sincs
gyermekem."

Hanem volt ám neki haragos vad férje,
Akinek én sehogy sem voltam ínyére.
Hej, amikor engem az ottan meglátott,
Ugyancsak járták a cifra káromlások.

Engesztelte a jó asszony ily szavakkal:
"Hagyjon kend föl, apjok, azzal a haraggal.
Hiszen ott kinn csak nem hagyhattam
vesztére,
Tarthatnék-e számot isten kegyelmére?"

Aztán nem lesz ez a háznál haszontalan,
Kednek gazdasága, ökre és juha van,
Ha felcsuporodik a kis istenadta,
Nem kell kednek bérest, juhászt fogadnia."

Valahogy, valahogy csakugyan engedett;
De azért rám soha jó szemet nem vetett.
Hogyha nem ment a dolgom maga rendiben,
Meg-meghusángolt ő amugy istenesen.

Munka s üteg között ekkép nevelkedtem,
Részesültem nagyon kevés örömeiben;
Az egész örömem csak annyiból állott,
Hogy a faluban egy szép kis szőke lány
volt.

Ennek édesanyja jókor a síré lett,
Édesapja pedig vett más feleséget;
Hanem az apja is elhalt nemsokára,
Így jutott egyedül mostohaanyjára.

Ez a kis leányzó volt az én örömem,
Az egyetlen rózsza tüskés életemen.
Be tudtam is őt szeretni, csodálni!
Ugy hitak minket, hogy: a falu árvái.

Már gyerekkoromban hogyha őt láthattam,
Egy turós lepényért látását nem adtam;
Örültem is, mikor a vasárnap eljött,
És vele játszhattam a gyerekek között.

Hát mikor még aztán sihederré lettem,
S izegni-mozogni elkezdett a szívem!
Csak úgyis voltam ám, mikor megcsókoltam,
Hogy a világ összedőlhetett miattam.

Sokszor megbántotta gonosz mostohája...
Isten neki azt soha meg ne bocsássa!
És ki tudja, még mit el nem követ rajta,
Ha fenyegetésem zabolán nem tartja.

Magamnak is ugyan kutyául lett dolga,
Belefektettük a jó asszonyt a sírba,
Aki engem talált, és aki, mondhatom,
Mint tulajdon anyám, úgy viselte gondom.

Kemény az én szívem, teljes életemben
Nem sokszor esett meg, hogy könnyet
ejtettem,
De nevelőnyám sírjának halmára
Hullottak könnyeim záporok módjára.

Iluska is, az a szép kis szőke leány,
Nem tettetett bútól fakadt sírva halmán;
Hogyne? az istenben boldogult jó lélek'
Kedvezett, amiben lehetett, szegénynek.

Nem egyszer mondta, hogy: "várakoztatok
csak!
Én még benneteket összeházasítlak;
Olyan pár válik is ám tibelőletek,
Hogy még!... várjatok csak, várjatok, gyerekek!"

Hát hiszen vártunk is egyre keservesen;
Meg is tette volna, hiszem az egy istent,
(Mert szavának állott ő minden időbe')
Ha le nem szállt volna a föld mélységébe.

Azután hát aztán, hogy meghalálozott,
A mi reménységünk végképp megszakadt:
Mindazonáltal a reménytelenségbe'
Ugy szerettük egymást, mint annakelőtte.

De az úristennek más volt akaratja,
Szívünknek ezt a bús örömet sem hagyta.
Egyszer én valahogy nyájam elszalasztám,
Annak következtén elcsapott a gazdám.

Búcsut mondtam az én édes Iluskámnak,
Keserű érzéssel mentem a világnak.
Bujdosva jártam a világot széltére,
Mígnem katonának csaptam föl végtére.

Nem mondtam én neki, az én Iluskámnak,
Hogy ne adja szívét soha senki másnak,
Ő sem mondta nekem, hogy hűséges legyek -
Tudtuk, hogy hűségünk ugysem szegjük mi
meg.

Azért szép királylány ne tarts reám számot;
Mert ha nem bírhatom kedves Iluskámat:
Nem is fogok bírni senkit e világon,
Ha elfelejtkezik is rólam halálom."

15

János vitéz ekkép végzé történetét,
Nem hagyta hidegen a hallgatók szívét;
A királylány arcát mosta könnyhullatás,
Melynek kútfeje volt bánat s szánakozás.

A király e szókat intézte hozzája:
"Nem erőtetlek hát, fiam, házasságra;
Hanem amit nyujtok hálámnak fejében,
Elfogadását nem tagadod meg tőlem."

Erre kinyitotta kincstárát a király:
Parancsolatjára egy legény előáll,
S arannyal tölti meg a legnagyobb zsákot,
János ennyi kincset még csak nem is látott.

"Nos hát János vitéz, lányom
megmentője,"
Beszélt a király, "ez legyen tetted bére.
Vidd el mindenestül ezt a teli zsákot,
És boldogítsd vele magadat s mátkádat.

Tartóztatnálak, de tudom, nem maradnál,
Kivánczol lenni máris galambodnál,
Eredj tehát - hanem társid maradjanak;
Éljenek itt néhány multságos napnak."

Ugy volt biz az, amint mondotta a király,
János vitéz kivánt lenni galambjánál.
Búcsuzott a királylánytól érzékenyül;
Aztán a tengerhez ment és gályára ült.

A király s a sereg elkísérte oda.
Tőlök sok "szerencsés jó utat" hallhata,
S szemeikkel néztek mindaddig utána,
Míg a nagy messzeség ködöt nem vont rája.